

Др Гордана Будимир-Нинковић
Педагошки факултет
Јагодина

UDK-371.3
Приказ дела
НВ.LVII.3.2008.
Примљен: 12. VIII 2008.

ВЕОМА КВАЛИТЕТНО И АКТУЕЛНО ДЕЛО

Интерактивно учење и настава
Др Драгољуб Крнета

Факултет за политичке и друштвене науке
Бања Лука, 2006.

Развој науке, технике, технологије, као и друштвено-политичке, производно-економске, научно-културолошке промене, условљавају промене у остваривању садржаја васпитно-образовног рада. Увођењем аутоматизације, кибернетике и електронике у образовање, васпитно-образовна делатност заузима све значајније место у друштву. Нема сумње да се све то одражава на потребу промена положаја ученика и наставника у наставном процесу, што претпоставља промене и у организацији учења и наставе. “Посебно је изражено настојање да се изабере најподеснији облик учења и наставе као и најдјелотворнија метода подстицања складног развоја личности за живот у савременом друштву.” (стр. 9) Да бисмо то остварили, може нам помоћи књига др Драгољуба Крнете **Интерактивно учење и настава**.

Књигу чини шест поглавља:

1. Уводне расправе
2. Друштвене промјене и промјене у образовању
3. Интерактивно учење
4. Интерактивна настава
5. Закључна разматрања и
6. Прилози

У *Предговору* аутор објашњава основне мотиве за писање ове књиге и разматра суштину модела интерактивног учења и наставе, упоређујући га с

класичним концептом образовања. “Модел интерактивног учења и наставе као социјално-психолошка активност појединца, примјерен је условима социјалне средине у којој појединац живи, за разлику од класичног редовно-часовног система образовања у којем је евидентна индивидуално-психолошка оријентација рада и доминација активности које су одвојене од живота у непосредном социјалном окружењу.” (стр. 8) Дакле, тежиште савремене наставе померено је с оријентације учења усмереног на ефекат ка учењу оријентисаном на развој, тврди аутор.

Имајући у виду досадашњу праксу, очигледно се осећа потреба да се учење – стицање знања у ужем смислу, усмерава на учење оријентисано на развој појединца, односно да у настави више буде заступљено учење у ширем смислу. Томе, наравно, доприносе савремена техника и технологија, брзи развој науке и темпо савременог живота. “У тумачењу и развијању модела интерактивног учења, наглашена је чињеница да постојећа организација наставе и учења у великој мјери заостаје за потребама човјека у савременом друштву, те да се бројне критике усмјеравају на образовање “оптужујући” га да је школско учење одвојено од живота и да дјеча енормно много садржаја уче иако им ти садржаји никада неће у животу требати.” (стр. 9). Дакле, треба имати у виду да друштво, човек, институције (вртићи, школе, факултети) прате и следе промене, а да би у томе успели, нужно је да унапређују рад и целокупно понашање. “Овдје треба имати на уму да се увођење интерактивног учења и интерактивне наставе као теоријски и практични проблем појавило током процеса усклађивања промјена у образовању са промјенама у друштву. Наиме, током промјена у друштву и образовању наглашена је потреба за промјенама положаја ученика и наставника у наставном процесу, што претпоставља промјене у организацији учења и наставе. Посебно је изражено настојање да се изабере најподеснији облик учења и наставе као најдјелотворнија метода подстицања складног развоја личности за живот у савременом друштву.” (стр. 9) Значи, у циљу што ефикасније организације и реализације васпитно-образовног рада у целини, нужно је ускладити промене у друштву и потребе савременог човека, ради подстицања складног развоја његове личности.

У првом делу (*Уводне расправе*) аутор истиче “да постоје стабилне и снажне везе између развијености друштва и образовања јер је познато да од степена развијености образовања, као сегмента друштва од посебног значаја, зависи и степен друштвеног развоја и обрнуто – ниво друштвеног развоја детерминише и ниво развоја образовања. Познато је, наиме, да богатије друштво више улаже у образовање и да развијеније образовање више доприноси развоју друштва.” (стр. 13) То је оправдано и неминовно, јер су

друштво и образовање међузависни, међуусловљени и обезбеђују услове за складан развој личности у целини.

Аутор критички анализира организацију и реализацију пројеката усмерених на промене у системима образовања. При том истиче да су они усмерени на промене у: 1. систему образовања, 2. организацији наставе, 3. односу учења и развоја. “У том контексту, израженији захтјеви за промјенама у основној школи експлицирани су кроз пројекте: *Step by step* (корак по корак), *Активно учење – настава*, *Интерактивна настава* и *Инклузивно образовање*. Евидентно је да је најважније усмерење ка промјенама у систему образовања и постојећој организацији наставе, затим у измјенама положаја ученика и наставника у васпитно- образовном раду, а посебно на плану осавремењавања образовања у складу са динамичним процесом модернизације и демократизације друштва и усклађивање промјена у образовању са друштвено-политичким и економским промјенама.” (стр. 14. и 15) Дакле, веома значајан аспект помоћи међународних институција и организација у оквиру наведених пројеката односи се на набавку савремених наставних средстава као битне компоненте за модернизацију образовања. Даље аутор констатује да “школа треба да своју организацију прилагоди промјенама у друштву и да омогући ученику већу слободу избора (садржаја, активности, облика рада, метода учења), те да од ученика захтјева предузимање различитих активности у васпитно-образовном процесу, како би се од ученика као појединца и касније као грађанина могла очекивати израженија иницијатива у рјешавању важних питања у животу.” (стр. 22) Да би се то остварило, нужно је оспособити наставнике за примену савремених облика и метода рада у настави који омогућују промену положаја ученика у настави и доприносе оспособљавању за учење које подстиче складан развој личности. Уместо објекта ученик постаје субјект, активни креатор наставног рада и битни актер сопственог развоја у конкретним социјалним условима.

Аутор објашњава *механизме психосоцијалне интеракције у интерактивном учењу*; а то су: имитација, идентификација, сугестија, социјални притисак, фасцилитација и инхибиција.

У делу *Појмовна одређења* Крнета наводи мишљења еминентних стручњака о интерактивном учењу (Г. Гојков, Д. Бранковић, Н. Хавелка, И. Ивић, А. Пешикан, С. Милијевић, Н. Сузић). Крнета тврди да “се у наведеним радовима као сврха интерактивног учења наводи да оно служи учењу и стицању школских знања, а занемарује се чињеница да интерактивно учење није само стицање знања, него метод учења с другима које је усмјерено на свестрани психофизички и социјалноемоционални развој ученика, тј. учење схваћено као процес оријентисан на развој.” (стр. 49). Очигледно је да аутор критички разматра мишљења неких стручњака код којих постоје

извесне непрецизности и нејасноће. Зато је – у циљу потпунијег разматрања и дефинисања интерактивног учења и наставе, усмерен и на друге (Л. С. Виготски, Д. Крстић, М. Вујаклија, А. Ц. Инглиш, Х. Б. Инглиш, Г. Босанац, П. Мандић, Н. Рот...).

У другом делу књиге аутор разматра *карактер промјена у друштву, промјене у друштву – општи оквир за разумијевање промјена у образовању, карактер промјена у образовању*. Он тврди “да се процес демократизације васпитања и образовања заснива на демократизацији односа у друштву и да се рефлектује на успостављање демократичнијег положаја ученика и наставника у васпитно-образовном раду. Извјесно је да је досадашњи доминантан положај наставника као предавача и ученика као слушаоца, постао сметња успостављању разноврснијих комуникација и развоја ученика, те га је нужно мијењати.” (стр. 87) То је оправдано и веома значајно јер је комуникација нужан услов за успех и правилан развој јединке и друштва.

У трећем делу књиге је – веома студиозно, систематично и прегледно – разјашњено *интерактивно учење*. “Кључни појам у синтагми ‘интерактивно’ учење је свакако појам ‘учење’, док је појам ‘интеракција’ само одредница која прецизније показује како се назначено учење одвија.” (стр. 92) У разматрању ове области Крнета истиче да му је полазна основа “несумњива повезаност између развоја друштва, осавремењавања образовања и складног развоја појединца. Стога је разумљиво да се основни принципи понашања појединца у друштву могу и требају примјенити на понашање ученика у настави. Другим ријечима, потребно је у садашњој школи извршити промјене којима би се непосредна организација васпитно-образовног рада прилагодила потребама ученика и његовог будућег положаја у друштву.” (стр. 98) Да би у томе били што успешнији, нужно је оспособити наставнике за примену интерактивних метода којима се мења положај ученика у наставном раду и доприноси оспособљавању за успешније учење које подстиче складан развој личности, односно нужно је комбиновати методе самосталног учења и метода учења са другима. “Умјесто закључка може се констатовати да су сложеност процеса учења и доминација учења усмјереног на ефекат у највећој мјери извори разлика у схватању интерактивног учења и дилема које из тога произилазе.” (стр. 109) Да би тих разлика и дилема било што мање, веома је значајна стручна континуирана сарадња педагога, психолога, наставника и осталих у васпитно-образовном раду.

У четвртм делу је обрађена *интерактивна настава*. Аутор полази од сазнања значајних и компетентних стручњака: Н. Хавелке, Р. Роџерса, Б. Грина, Ц. Мичама, М. Вилотијевића, Н. Рота и Л. С. Виготског. табеларно су приказане основне разлике у оријентацијама између разредно-часовне наставе и интерактивне наставе, што помаже читаоцу да уочи

специфичности једне и друге. При том се наводи да су најчешће коришћени појмови за разредно-часовну наставу: класична настава, вербална настава, настава слушања, поучавања, бубања, памћења, ауторитативна настава, а за интерактивну наставу: настава по мери ученика, активна настава, модерна настава. Дакле, разлике су јасне и очигледне. “Интерактивна настава је релативно самосталан *дидактички модел организације наставе* који има своја обиљежја и специфичне карактеристике. Према томе, то је модел у коме се могу примјењивати различите наставне методе и разноврсни облици наставног рада те да се могу користити различита наставна средства, с важном напоменом да су неки наставни облици и неке наставне методе рада мање, а неке више примјерене суштини тог дидактичког модела.” (стр. 121–122) Дакле, суштина интерактивне наставе је оријентација на ученика, окренутост ка савремености и будућности, уважавање поставки дидактичког формализма, чешћа примена егземпларне, проблемске, тимске, менторске и других дидактичких концепција.

У поглављу *Активности наставника и ученика у интерактивној настави* посебно су, веома прегледно и систематично, наведене и упоређене делатности наставника и ученика. Будући да се њихова улога мења у интерактивној настави, наставне активности се изводе у новим просторима ван школе: музеј, галерија, природа. Учионице је, такође, потребно преуредити и организовати ново време – блок-час. Уколико наставник обрађује веће наставне целине, ради се пројекат. Тада наставник ради у четири фазе: припрема за наставу, реализација пројекта, презентација ученичких радова и евалуација рада. Све те фазе аутор је разрадио, што може користити у организацији и реализацији интерактивне наставе.

За објашњавање активности ученика у интерактивној настави, аутор је табеларно приказао активности у разредно-часовној и интерактивној настави.

На основу свега тога, очигледне су разлике у положајима и активностима наставника и ученика у класичном разредно-часовном и интерактивном систему. Све то показује да се у интерактивној настави улога ученика и наставника мења. Наставник добија улогу организатора, координатора, ментора, планера, програмера... а ученици из улоге објекта прелазе у улогу субјекта, активног у свим фазама рада. Све то налаже интерактивна настава, у којој доминира интеракција међу ученицима и процес интерактивног учења као и вишесмерна комуникација са наставником.

Пети део књиге су *закључна разматрања*. Ту је Крнета – у форми резимеа – сажео основне констатације. Посебно се истиче да интерактивно учење “ставља све ученике у ситуацију да раде својим темпом; да раде онолико времена колико им је за то потребно; у вријеме када им то највише

одговара; да бирају сараднике с којима желе да сарађују и да сви ученици имају шансу да науче планиране садржаје (наставно градиво) до нивоа који им највише одговара те да зато добијају социјалну сатисфакцију – похвалу за успех или покуду за неуспјех. Посебно је важно нагласити да знање стечено на овај начин има практичну применљивост за сваког ученика у социјалној средини где живи.” (стр. 147) А то је и циљ учења.

После овог дела је веома богата и добро одабрана, прегледно распоређена и веома актуелна – литература. И, на крају, шести део су прилози. Ту су практични примери организације васпитно-образовног рада по моделу интерактивне наставе за наставне теме из историје, природе и друштва и час одељенске заједнице. Веома су студиозно приказане фазе активности ученика и наставника, циљеви наставног рада, облици, методе, средства и разрада садржаја.

Дакле, књига је веома богата садржајима, студиозно и систематично су обрађени кључни појмови и проблеми. Аутор је дао критички осврт на досадашњу праксу и тиме допринео “расветљавању ове проблематике”. Због тога ова књига може бити корисна и значајна наставницима у васпитно-образовном раду, ученицима који се интересују за ову проблематику, студентима који се припремају за васпитно-образовни рад, па и родитељима.

По свему томе, ова књига је веома квалитетно и актуелно дело.